Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie, 2014

bok-ekstra

Hver vår er noen en smule mere og noen mindre enn hva de var.
Herman Wildenvey

Edda om Olaf Bull

Et nytt nummer av litteraturtidsskriftet Edda er på gata. Her kan du blant annet finne artikler om Wessels «Kierlighed uden strømper», Henrik Ibsen, Isak Dinesen (Karen Blixen), Tarjei Vesaas' «Kjeldane» og ikke minst Andreas Lombnæs' doktordisputas fra 1994 om Olaf Bulls forfatterskap.

109777

Skutt blir den ...

«Skutt blir den,» proklamerte generaloberst Nikolaus von Falkenhorst, øverstkommanderende for de tyske styrkene i Norge allerede i april 1940 – og for mange nordmenn ble disse ordene stående som selve symbolet på terroren og overgrepene under okkupasjonen, skriver historikeren Berit Nøkleby.

For så vidt kunne hun ikke funnet en mer passende tittel på boka om tysk bruk av dødsstraff i Norge 1940–1945 – også denne gang en grundig, velskrevet og veldokumentert framstilling av nytt stoff i en nøktern og konsentrert form og med en lett antikvert rettskrivning. Selv planla Falkenhorst – en nasjonalkonservativ yrkesoffiser som hadde germanisert sitt polskklingende navn, for ikke å mistenkes for å være undermenneske – å skyte 20 kjente nordmenn etter at Lysakerbrua ble sprengt 13. april 1940.

BOK

Berit Nøkleby: «Skutt blir den ... Tysk bruk av dødsstraff i Norge 1940–1945»
Gyldendal
261 s. Kr 298.

For eksempel biskop Eivind Berggrav og høyesterettsjustitiarius Paal Berg – på vegne av «den i mange kamper seierrike tyske hær, det store og mektige flyvåpen og krigsmarinen». Og: «Tilbakevises hånden som rekkes fram i vennskapelig hensikt, ser jeg meg tvunget til å gå fram med de skarpeste og hensynsløseste midler.»

Skarpt og hensynsløst ble det, konstaterer Nøkleby: Det forekom at nordmenn bare ble stilt opp ved veikanten og skutt ned, særlig de to første ukene. De sivile ofrene var i alderen fem måneder til 81 år. Men den tyske sendemannen Curt Brauer klarte å få Falkenhorst fra planen om å skyte Berggrav og Berg og de andre gislene, opplyser Nøkleby.

Russisk rulett

Da SS- und Polizeigericht overtok som hoveddomstol mot norsk motstand våren 1942, ble den politiske styringen tydeligere. Styringen gjaldt ikke domstolens eget arbeid, men hvilke saker som skulle tas opp, og når. Dermed ble politidomstolen et fryktelig våpen i rikskommissær Josef Terbovens kamp mot motstandsbevegelsen. Noen rettssikkerhet kan knapt spores – dette likner mer på russisk rulett, konkluderer Nøkleby.

***STRAFF:** Tyskernes bruk av dødsstraff under annen verdenskrig blir kartlagt i Berit Nøklebys nye bok «Skutt blir den ... ».* Ill. fra boka.

Til sammen ble 417 nordmenn henrettet, med eller uten dom – og hvordan gikk det med dødsdommerne etter krigen? Ingen Wehrmacht-dommer ble stilt for retten i Norge, og ingen SS- dommer ble tiltalt for SS- und Polizeigerichts normale virksomhet, påviser hun. I Vest-Tyskland var det enda vanskeligere å få en fellende dom over dommere enn i Norge.

Skutt blir ikke den

Og hva hendte med opphavsmannen til Nøklebys boktittel? Falkenhorsts videre skjebne faller utenfor rammen for boka, og her skal vi bare registrere at han ble dømt til døden av en britisk domstol for mord på krigsfanger. Han ble benådet til 20 års fengsel og slapp ut etter åtte.

Så kunne eks-generalobersten endelig vende hjem til småbyen Holzminden, som norske soldater så smått hadde okkupert i mellomtida – og med tilfredshet slå fast: Skutt blir ikke den.

Jon-Hjalmar Smith

Vi gir med dette vår støtte til Black Box Teater, og oppfordrer Bystyret i Oslo til å